

laatste woord

VOOR BETERE STUURLUI AAN WAL

Marc Maes

Een oud spreekwoord zegt dat de beste stuurlui aan wal staan. Je krijgt meer en meer de indruk dat dit goed toepasselijk is op de cynische kritiek die vandaag vanuit de zijlijn op de politiek wordt afgevuurd. De laatste peiling van ‘De Stemming’ over het politieke vertrouwen, of beter wantrouwen, lijkt dat te illustreren. ‘Het doemdenken is overweldigend’, kopte De Standaard (25 mei). Velen gaan er van uit dat de politici corrupt zijn, niet competent, niet weten wat bij de bevolking leeft... .

VANWAAR DAT VERSTERKT NEGATIVISME?

Natuurlijk zijn er redelijke argumenten aan te wijzen die hun oorzaak vinden in het politieke bedrijf. Er is een onvermogen om een (meerderheids) regering te vormen. De centropartijen hebben schrik om over hun eigen schaduw te springen en zelfs in coronatijden worden politieke spelletjes gespeeld. De institutionele complexiteit bemoeilijkt de besluitvorming. De communicatie over de versoepeling van de lockdown verloopt gebrekkig. En aan de politieke klagmuur kan je nog meer van dat horen. Politiek dreigt nog meer dan ooit de schietschijf te worden van een sluimerende onvrede bij de burger. Die malaise is evenwel heel diffuus. Of dit negativisme (louter) gestoeld is op een rationele reflex is maar zeer de vraag. Hoewel de woninginbraken objectief dalen, denken we toch maar dat ze toenemen. Er is wellicht nog nooit zo een grote rotatie geweest binnen de politieke klasse dan vandaag, en toch vindt 60% dat de politici te lang meedraaien.

WAT ROMMELT ER TOCH IN ONZE ONDERBUIK?

Uit eerder onderzoek blijkt dat politiek wantrouwen slechts een verlengstuk is van een breed maatschappelijk wantrouwen. Door individualise-

De communicatie over de versoepeling van de lockdown verloopt gebrekkig. Politiek dreigt nog meer dan ooit de schietschijf te worden van een sluimerende onvrede bij de burger.

ring, angst, vrees voor de toekomst, erosie van de sociale cohesie, globalisering, marginalisering, verlies van controle op het eigen leven,... worden we met velen nukkige burgers. Persoonlijke tegenslagen, bedrogen of onrealistische verwachtingen en gevoelens van minderwaardigheid kruiden dikwijls dat somber leefgevoel. In een niet gesecculariseerde samenleving wierp men alle kommer op de Heer. Nu is de politiek tot klaagmuur gedegradeerd. Politiek staat symbool voor macht en die moet ons persoonlijk welzijn kunnen waarborgen. Helaas zijn die sturingsambities wat overtrokken. Dat leefgevoel is niet met integere, competente en meelevende politici (alleen) verholpen. We hopen heimelijk dat politiek de tragiek van het leven kan oplossen en dat is helaas een illusie.

VAN CYNISCH WANTROUWEN TOT KRITISCH VERTROUWEN

Dat negatief leefgevoel omturnen is een werk van lange adem en vraagt de inzet van alle maatschappelijke actoren: politiek, media, middenveld, onderwijs, leefgemeenschappen, gezinsverbanden,... Eerder advies voor meer maatschappelijk vertrouwen klonk zo: werk aan overtuigingen, een positief toekomstbeeld en aan onderlinge verbondenheid. Kort en bondig: geloof, hoop en liefde. Maar dat tover je niet zomaar uit de politieke hoed.

Blijft de vraag waarom uitgerekend vandaag dat verhoogd negativisme komt bovendrijven. Bij een deel van de bevolking spelen voormelde factoren in het kwadraat. Maar mijn stelling is dat de uitslag van vergelijkende opiniepeilingen een vorm van conformeren inhoudt ten aanzien van wat men denkt dat anderen denken. En dat laatste wordt door het mediaklimaat weerspiegeld of ingeschat. Wie vertrouwen heeft in de politiek zou naïef kunnen overkomen en dat is het laatste wat we willen. Kritisch zijn hebben we al te veel verward met negatief zijn. En de mediacultuur zet dat op scherp. In elk politiek praatprogramma komt de politicus op de schopstoel zitten. Twee tot drie commentatoren hebben hun bedenkingen. De interviewer onderbreekt en wil een ja of nee, geen lange rede-

nering van de politicus. De politieke commentatoren en wetenschapslui kunnen ongenadig uit de hoek komen. Maar zet ze afzonderlijk samen en vraag hoe zij het zouden aanpakken (zoals Knack onlangs deed) en je krijgt een kakofonie van jewelste. Tegenstrijdige standpunten die verschillen zoals die van de PS ten overstaan van de N-VA. Onbedoeld doen ook vele onderzoekers een duit in het zakje om een bezwaard gemoed te luchten. Opiniepeilingen bevatten dikwijls een vragenstel dat de paplepel aanreikt voor negatieve reflexen. En dan krijg je uitkomsten die getuigen van een selffulfilling prophecy. Stel dat je deze vraag zou krijgen: “De Gids op maatschappelijk gebied is te weinig gids. Akkoord?” Het antwoord laat zich raden. Als dan ook nog politieke commentatoren de politiek genadeloos de grond inboren dreigt dat objectief bondgenootschap het betonrot te versterken van ons democratisch bouwwerk. De burger moet van zijn kant weten dat hij de politieke kaarten met de verkiezingen moeilijk gelegd heeft en dat hij de partijen bang maakt voor gezichtsverlies nu die kiezers in grote getallen boompje wisselen. Dat zij dan inzetten op perceptie is best begrijpelijk. Misschien zelfs vergeeflijk. Slotsom: de beste stuurder aan wal mogen ook eens voor de spiegel staan.

WELKE ADVIEZEN ZOU IK DAN WILLEN GEVEN?

Probeer het moeizame van politiek (bevattelijk) inzichtelijk te maken voor alle lagen van de bevolking. Uit internationaal onderzoek blijkt dat meer kennis over de politiek en het politieke bedrijf het politiek wantrouwen niet voedt. Maar weet dat het altijd moeilijk zal zijn om een paard te doen drinken als het geen dorst heeft. Laat voldoende ruimte aan politici om zich te verantwoorden. Luister naar het maatschappelijk ongenoege achter het politieke wantrouwen. Maak duidelijk dat kritisch constructief denken wezenlijk verschillend is van cynisme. Maak duidelijk dat politiek geen ijzer kan breken met de handen. Stigmatiseer het compromis niet als bochtenwerk of gekonkel. Leg uit dat sommige zaken niet gemakkelijk verenigbaar zijn (brede inspraak en vlugge besluitvor-

In een niet gesecculariseerde samenleving wierp men alle kommer op de Heer. Nu is de politiek tot klagmuur gedegradeerd. Politiek staat symbool voor macht en die moet ons persoonlijk welzijn kunnen waarborgen.

De burger moet van zijn kant weten dat hij de politieke kaarten met de verkiezingen moeilijk gelegd heeft en dat hij de partijen bang maakt voor gezichtsverlies nu die kiezers in grote getallen boompje wisselen. Dat zij dan inzetten op perceptie is best begrijpelijk. Misschien zelfs vergeeflijk.

ming; leiderschap en democratisch volgen van de publieke opinie; competentie en meer nieuwkomers in de politiek; ...). Doorprik inconsistente kritiek van de publieke opinie. Zeg niet tegelijkertijd dat staatshervorming niet belangrijk is terwijl je afgeeft op onze vele bestuursniveaus en ministers. Wijs op tegenstrijdige verwachtingen. In een periode van lockdown kan je niet tegelijkertijd én maximale veiligheid willen én maximaal behoud van bewegingsvrijheid. Zeg vooral niet achteraf wat men vooraf had moeten doen, terwijl je zedig hebt gezwegen of zelf ook de storm niet zag aankomen. En stel voort-

durend de vraag aan de stuurder aan wal hoe ze het beter zouden doen. Natuurlijk is over de (politieke)stuurder ook wat te zeggen, maar dat wordt dan een ander verhaal. Als we samen in de mist rijden hebben we meer convoyeurs nodig, naast de politieke stuurder, en minder vrijblijvende commentatoren op de achterbank.